

ИҚТИСОДИЁТНИ РИВОЖЛАНТИРИШДА ХОРИЖИЙ ИНВЕСТИЦИЯЛАРНИНГ ЎРНИ ВА ҲУҚУҚИЙ-ИҚТИСОДИЙ ШАРТ-ШАРОИТЛАР

Хошимов Собир Муртазаевич

*иқтисодиёт фанлари бўйича
фалсафа доктори (PhD)
баҳолаш иши ва инвестициялар
кафедраси доценти
Тошкент молия институти
E-mail: Xoshimov.1976@mail.ru
ORCID:0000-0002-2845-0201*

Аннотация

Мақолада мамлакат иқтисодиётини ривожлантиришда муҳим аҳамиятга эга бўлган хорижий инвестицияларнинг иқтисодий моҳияти, уларнинг таснифи, хорижий инвесторларга яратилган шарт-шароитлар таҳлил этилган. Шунингдек миллий иқтисодиётга хорижий инвестицияларни жалб қилишда дунёнинг иқтисодиёти ривожланган давлатларининг инвестиция соҳасидаги тажрибаларини ўрганиш, мамлакатда инвестиция фаолияти самарадорлигини янада ошириш, ҳамда инвестиция соҳасидаги халқаро қонунчилик нормаларига оид масалалар тадқиқ этилган.

Калит сўзлар: инвестиция муҳити, хорижий инвестициялар, инвестиция рисклари, инвестицияларни суғурталаш, реинвестиция, консерватив инвестициялар, агрессив инвестициялар.

РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В РАЗВИТИИ ЭКОНОМИКИ И ПРАВОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ

Хошимов Сабир Муртазаевич

*доктор философии (PhD)
по экономическим наукам
доцент кафедры оценочного
дела и инвестиций
Tashkent Institute of Finance
E-mail: Xoshimov.1976@mail.ru
ORCID:0000-0002-2845-0201*

Аннотация

В статье исследуются экономическая сущность иностранных инвестиций, их классификация, экономические условия, создаваемые для

иностранных инвесторов и являющиеся важными для развития экономики страны, а также изучены вопросы, связанные с опытом экономически развитых стран в сфере привлечения иностранных инвестиций в национальную экономику, проблемы повышения эффективности инвестиционной деятельности в стране, проанализированы международно-правовые нормы в сфере инвестирования.

Ключевые слова: инвестиционная среда, иностранные инвестиции, инвестиционные риски, страхование инвестиций, реинвестирование, консервативные инвестиции, агрессивные инвестиции.

THE ROLE OF FOREIGN INVESTMENTS IN THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY AND LEGAL AND ECONOMIC CONDITIONS

Khoshimov Sabir Murtazaevich

*Doctor of Philosophy
(PhD) in Economics
Associate Professor of the Department
of Appraisal and Investments
Tashkent institute of Finance
E-mail: Xoshimov.1976@mail.ru
ORCID:0000-0002-2845-0201*

Abstract

The article examines the economic essence of foreign investments, their classification, the economic conditions created for foreign investors and which are important for the development of the country's economy, as well as the issues related to the experience of economically developed countries in the field of attracting foreign investment in the national economy, the problems of improving the efficiency of investment activities in the country, analyzed the international legal norms in the field of investment.

Keywords: investment environment, foreign investment, investment risks, investment insurance, reinvestment, conservative investment, aggressive investment.

Кириш

Жаҳон иқтисодиёти интеграциялашувининг замонавий босқичида мамлакатлар ўртасида капитал оқимининг тобора кучайиши турли мамлакатлар иқтисодиётида инвестицион фаолиятнинг энг муҳим элементларидан бирига айланмоқда.

Миллий иқтисодиётнинг инвестицион жозибадорлиги мамлакатда

қанчалик даражада қулай инвестиция муҳитининг яратилганлиги, чет эл инвесторларига берилган имтиёзлар ва преференциялар, айниқса, хорижий инвесторларнинг барча бойликларининг кафолатли ҳимояланганлиги билан белгиланади. Шундай экан, инвестиция фаолияти самарадорлигини таъминлашда, аввало, унинг илмий-назарий асосларини тадқиқ қилиш, ҳуқуқий-меъёрий асосларини яратиш ва доимий такомиллаштириб боришни тақозо қилади.

Шу ўринда Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.М. Мирзиёевнинг 2022 йил 20 декабрдаги Олий Мажлисга йўллаган Мурожаатномасида инвестиция сиёсатини юритишда давлат иштирокини пасайтириб, хусусий ва тўғридан-тўғри инвестициялар улушини ошириш кераклиги, келгуси йилда 23 миллиард доллар қийматидаги инвестицияларни ўзлаштириш зарурлиги, натижада 226 та йирик саноат ва инфратузилма объектлари ишга туширилиши таъкидлаб ўтилди [4].

Инвестициялар, хусусан, хорижий инвестицияларнинг миллий иқтисодиётдаги аҳамияти юқори экан, мавжуд инвестиция муҳитини янада такомиллаштириш зарур. Бунинг учун инвестиция фаолиятининг ҳуқуқий асосларини доимий такомиллаштириб бориш, қонун устуворлигини таъминлаш, хорижий инвесторларга самарали имтиёзлар тизимини тақдим қилиш, инвестиция фаолиятига оид маълумотлар базасини шаффофлигини таъминлаш лозим.

Адабиётлар шарҳи

Таҳлил қилинаётган мавзу хорижий инвестициялар билан боғлиқ экан, дастлаб хорижий инвестицияларга турли иқтисодчи олимлар томонидан берилган таърифлар ва назарий қарашларни қиёсий таҳлил қиламиз.

Мамлакатлар ўртасидаги капитал оқими муносабатларини ўрганишда, капитал оқими сабабларини инглиз иқтисодчиси Джон Стюарт Милль кўрсатиб ўтган [5]. Яъни мамлакатлар ўртасида капитал оқими турли давлатлардаги фойда меъёрининг турличалиги сабабли юз беришлиги таъкидлаб ўтилган.

Хорижий инвестицияларининг умумий таърифи Ф. Хениуснинг 1947 йил АҚШда чоп этилган ташқи савдо луғатининг 2-нашрида қуйидагича берилган: «Хорижий инвестициялар – бу бир мамлакат ҳудудидан иккинчи мамлакат ҳудудига киритилган, экспорт қилинган инвестициялар» [6].

МДХ давлатларидан россиялик олим Н.Н. Ливенцевнинг фикрича: “... иқтисодий ривожланганлик даражасидан қатъий назар ҳар қандай мамлакат чет эл инвестицияларини жалб қилишга ҳаракат қилади ва уларни жалб

қилишда макроиқтисодий омиллар, жумладан, ички бозор ҳажми, валюта сиёсати, сиёсий барқарорлик, инфратузилманинг ривожланганлик даражаси, ишчи кучи малакаси муҳим ўрин эгаллайди” [7]. Олимнинг тадқиқотларида капиталнинг ҳалқаро ҳаракати, бу борада хорижий мамлакатлар инвестиция сиёсатининг ўзига хос хусусиятлари ёритилган.

Ўзбекистонлик олимлар А.В. Вахабов, Ш.Х. Хажибакиев ва Н.Г. Муминовларнинг илмий ишида хорижий инвестицияларнинг мазмуни, турлари, уларни жалб қилиш шакллари, иқтисодиёт тараққиётидаги роли, чет эл сармояларининг ҳалқаро ҳаракати, эркин иқтисодий зоналарга инвестицияларни жалб қилиш каби масалалар тадқиқ этилган [11].

Профессор Д.Ғ. Ғозибековнинг хорижий инвестициялар тўғрисидаги назарий қарашларида қуйидаги фикрлар баён қилинган: «Чет эл инвестициялари бир иқтисодиёт субъекти капиталини ўзга иқтисодиётга муайян муддатга боғлаш бўлиб, ички инвестициялардан рисклар кенглиги билан фарқланган ҳолда, ҳуқуқий шароитларнинг, инвестиция муҳитининг ўзгариши билан тавсифланади ва натижада мамлакатлар ва минтақалар бўйлаб капитал кўчиши юз беради» [9]. Мазкур назарий қарашда хорижий инвестициялар инвестиция қабул қилувчи мамлакатдаги инвестиция муҳитига боғланади, лекин капитал киритиш мақсади акс этмай қолган.

Иқтисодиёт фанлари доктори Н.Р. Қўзиеванинг илмий ишларида хорижий инвестицияларнинг моҳияти тўғрисида: «Келгусида фойда олиш мақсадида капитални экспорт қилувчи хорижий давлатлар, юридик ва жисмоний шахсларнинг капитални қабул қилувчи мамлакатларга турли қуринишдаги бойликлар (кўчар, кўчмас мол-мулк, интеллектуал бойликлар ва бошқалар.) ва улардан олинган даромадлар (фойда, фоизлар, дивидендлар, лицензия ва комисион мукофотлар, роялти, техник таъминот ва бошқа мукофотлар)ни қўйилишига хорижий инвестициялар дейилади» [12], деган таъриф келтирилган. Олимнинг хорижий инвестицияларига берган таърифида инвестицияларни амалга оширишдаги рисклар ва ижтимоий самара ҳисобга олинмаган ҳамда капитални киритишнинг муайян муддати кўрсатилмаган.

Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 25 декабрдаги “Инвестициялар ва инвестиция фаолияти тўғрисида”ги Қонунида: “Чет эл инвестициялари – чет эллик инвестор томонидан ижтимоий соҳа, тадбиркорлик, илмий ва бошқа фаолият турлари объектларига киритиладиган моддий ва номоддий бойликлар ҳамда уларга бўлган ҳуқуқлар, шу жумладан интеллектуал мулк объектларига бўлган ҳуқуқлар, шунингдек реинвестициялар” деб таъриф берилган [1]”. Айнан қонунчиликда берилган таърифда капитал оқимининг

иккинчи субъекти ва киритиш муддати ёритилмаган.

Таҳлил ва натижалар

Хорижий инвестициялар шаклига кўра, тўғридан-тўғри ва портфель инвестицияларига бўлинади. «АҚШ ва Халқаро тикланиш ва тараққиёт банки статистикаси, иқтисодий ҳамкорлик ва ривожлантириш ташкилоти тавсифига кўра, ками билан корхонанинг 10 фоизи акциясига эга бўлсагина, бундай инвестициялар тўғридан-тўғри инвестиция деб тан олинади». Бу кўрсаткич «Европа Ҳамжамияти давлатларида – 20-25 фоиз, Канада, Австралия ва Янги-Зеландияда – 50 фоизни ташкил этади» [14].

Ўзбекистон Республикасининг “Инвестициялар ва инвестиция фаолияти тўғрисида”ги Қонунида тўғридан-тўғри чет эл инвестициялари сифатида чет эллик инвесторнинг ҳукумат кафолатларисиз, таваккалчилик шароитларида ўз маблағлари ёки қарз маблағлари ҳисобидан инвестициялари тушунилади [1]. Хорижий инвестицияларни таснифлашда нетто хорижий инвестициялар (соф хорижий инвестициялар) сифатида, иккинчидан, реинвестиция – бирламчи инвестиция фаолиятдан олинган фойданинг бир қисмини қайта инвестициялаш, учинчидан, дезинвестиция ва, тўртинчидан, брутто-хорижий инвестициялар (ялпи хорижий инвестициялар), яъни нетто инвестициялар билан реинвестицияларни йиғиндисидан дезинвестицияларни айирганда аниқланадиган жами хорижий инвестицияларни ажратиш керак (1-жадвал).

1- жадвал.

Хорижий инвестициялар таснифи*

1.	Шаклига кўра	Тўғридан-тўғри хорижий инвестициялар
		Портфель хорижий инвестициялар
		Бошқа хорижий инвестициялар
2.	Статистик ҳисобга олиниши бўйича	Нетто-хорижий инвестициялар
		Хорижий реинвестициялар
		Хорижий дезинвестициялар
		Брутто-хорижий инвестициялар
3.	Манбаларига кўра	Хусусий хорижий инвестициялар
		Давлат хорижий инвестициялари
		Халқаро ташкилотлар хорижий инвестициялари
		Аралаш хорижий инвестициялар
4.	Жойлаштириш йўналишларига кўра	Чет эл инвестициялари
		Хорижга йўналтирилган инвестициялар
		Қисқа муддатли хорижий инвестициялар

5.	Амалга ошириш муддатига кўра	Ўрта муддатли хорижий инвестициялар
		Узоқ муддатли хорижий инвестициялар
6.	Амалга ошириш мақсадига кўра	Ишлаб чиқариш хорижий инвестициялари
		Спекулятив хорижий инвестициялар
		Хеджирлаштирилган хорижий инвестициялар
		Қарз шаклидаги хорижий инвестициялар
7.	Инвестиция қилинаётган капитал шаклига кўра	Моддий активлар кўринишидаги хорижий инвестициялар
		Пул ва молиявий активлар кўринишидаги хорижий инвестициялар
		Номоддий активлар ва интеллектуал бойликлар кўринишидаги хорижий инвестициялар
8.	Риск даражасига кўра	Консерватив инвестициялар
		Агрессив инвестициялар

**Муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.*

Шунингдек, фикримизча, инвестицияларнинг дастлабки мақсадига қараб, хорижий инвестицияларни: 1) ишлаб чиқариш инвестициялари, яъни вақт, ликвидлик ва риск омилларини ҳисобга олган ҳолда ишлаб чиқариш соҳасига мақсадли равишда киритилган инвестициялар; 2) спекулятив инвестициялар, уларнинг асосий мезони қисқа вақт ичида энг юқори рентабелликни таъминлаш ва улар глобал молиявий бозорни беқарорлаштириш жараёнларини кучайтирадиган "қайноқ пул"нинг асосий оқимини ташкил этади; 3) хеджирлаш; 4) ликвидликни таъминлаш, ўз мақомини мустаҳкамлаш ва бошқалар бўлиши мумкин. Риск даражасига кўра консерватив инвестициялар, яъни риск даражаси паст инвестициялар ишончилиги ва ликвидлиги билан тавсифланади. Агрессив инвестициялар эса етарли рентабеллик ва ликвидлик билан ажралиб турувчи юқори рискли кўйилмалардир.

Иқтисодий ривожлантиришда хорижий инвестицияларни жалб қилиш самарадорлиги бевосита мамлакатнинг инвестиция муҳити билан боғлиқ. Ш.И. Мустафакуловнинг фикрича: «Инвестицион муҳит инвестицион жараёнлар амалга ошадиган шароит бўлиб, у ҳудуднинг инвестицион фаолияти ҳамда инвестицияларнинг риск даражасини белгилайдиган сиёсий, иқтисодий, ҳуқуқий, ижтимоий ва бошқа омиллар таъсирида шаклланади» [10]. Иқтисодчи-олимлардан А. Вахабов, Ш. Хажибакиев, Н. Муминовлар инвестицион муҳит тўғрисида қуйидагиларни таъкидлаб ўтади: «Инвестиция муҳити – бу хорижий капитал кўйилмаларининг риск даражасини ва улардан мамлакатда самарали фойдаланиш имкониятларини олдиндан белгилайдиган иқтисодий, сиёсий,

юрдик ва ижтимоий омиллар йиғиндисидир» [11]. Шундай экан, хорижий инвестицияларнинг реципиент давлат иқтисодиётига таъсири инвестицион муҳитнинг қанчалик даражада жозибадорлигига боғлиқ (2-жадвал).

2-жадвал.

Хорижий инвестицияларнинг инвестиция қабул қилувчи давлат иқтисодиётига таъсири*

Ижобий таъсир	Салбий таъсир
1) умумий иқтисодий самарадорлик:	
Рақобатнинг ривожланиши	Маҳаллий ишлаб чиқарувчилар позициясининг кучсизланиши
Иқтисодий ўсишнинг тезлашиши	Иқтисодий ўсиш сифатининг ёмонлашуви
Миллий иқтисодиётда чегараланган ресурслардан фойдаланиш самарадорлигини ошириш	Иқтисодий қарамликнинг кучайиши ва иқтисодий мустақилликни йўқотиш rischi
Ички жамғармалар танқислигини тўлдириш имконияти	Тармоқлараро номутаносибликнинг кучайиши
2) молиявий-валюта самарадорлиги:	
Капитал оқими киримининг ошиши ва тўлов балансининг яхшиланиши	Капитал чиқиши оқимининг ошиши ва тўлов балансининг ёмонлашиши
Солиқ тушумларининг ўсиши	Фойданинг репатриация қилиниши
3) ижтимоий-иқтисодий ва экологик самарадорлик:	
Аҳоли даромадлари ва бандлигининг ўсиши	Иш хажмини камайтирадиган илғор технологияларни қўллаш оқибатида бандликнинг қисқариши
Корхоналарда менежментни такомиллаштириш	ТМК таъсирини кучайиши натижасида истеъмол тузилмасининг ўзгариши
Меҳнат унумдорлигининг ўсиши	Аҳоли даромадлари дифференциясининг кучайиши ва ижтимоий тенгсизликнинг чуқурлашуви
Дўстона экологик технологияларнинг жалб қилиниши	Экологик жиҳатдан зарарли ишлаб чиқаришнинг кўпайиши
4) технологик самарадорлик:	
Илғор технологияларни жалб қилиш	Экологик ва кам харажатлилик жиҳатдан замонавий талабларга жавоб бермайдиган эски технологияларни олиб кириш
Илмий-техник тараққиётнинг тезлашиши	Технологик қарамлиликнинг кучайиши

*Муаллиф томонидан ишлаб чиқилган.

Мустақилликнинг дастлабки йилларида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 1992 йил 24 июлдаги «Ўзбекистон Республикасида ташқи иқтисодий фаолиятни рағбатлантириш, чет эл инвестицияларини жалб этиш ва муҳофаза этиш тартиблари тўғрисида»ги Фармоннинг [15] қабул қилиниши хорижий инвестицияларни жалб этиш, жадал суръатлар билан хорижий инвестиция иштирокидаги корхоналарнинг вужудга келиши ва улар фаолиятининг ривожланиш жараёнини бошлаб берди.

Хорижий инвестицияларни жалб қилиш масалаларини ривожлантиришнинг кейинги босқичида Ўзбекистон Республикасининг 1998 йил 30 апрелдаги 609-1-сонли “Чет эл инвестициялари тўғрисида”ги, 1998 йил 30 апрелдаги 611-1-сонли “Чет эллик инвесторлар ҳуқуқларининг кафолатлари ва уларни ҳимоя қилиш чоралари тўғрисида”ги ҳамда 1998 йил 24 декабрдаги 719-1-сонли “Инвестиция фаолияти тўғрисида” ги Қонунлари қабул қилинди.

Мамлакатда ички ва ташқи инвесторлар билан ишлашда, айниқса жойларда инвесторларнинг ташаббуслари барча даражадаги ҳокимликлар томонидан лозим даражада қўллаб-қувватланмаслиги, бу борада вазирлик ва идоралар фаолияти аниқ мувофиқлаштирилмаганлиги билан боғлиқ бюрократик тўсиқ ва ғовлар мавжудлиги қулай инвестицион муҳитни шакллантириш бўйича давлат сиёсатининг изчиллигига бўлган ишончнинг мустаҳкамланишига тўсқинлик қилмоқда эдики, айнан шу масалаларни тартибга солиш мақсадида Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 1 августдаги ПФ-5495-сонли “Ўзбекистон Республикасида инвестиция муҳитини тубдан яхшилаш чора-тадбирлари тўғрисида»ги Фармони қабул қилинди [16].

Миллий иқтисодиётга хорижий инвестицияларни жалб қилишда мавжуд инвестиция муҳитини такомиллаштириш, дунёнинг етакчи иқтисоди ривожланган давлатларнинг инвестиция соҳасидаги тажрибаларини оммалаштириш, мамлакатда инвестиция фаолияти самарадорлигини янада ошириш мақсадида инвестиция соҳасидаги халқаро қонунчилик нормаларини чуқур таҳлил қилиш натижасида Ўзбекистон Республикасида инвестиция соҳасида янги таҳрирдаги қонун қабул қилиш заруриятини келтириб чиқарди. Шундан келиб чиқиб, 2019 йил 25 декабрда «Ўзбекистон Республикасининг Инвестициялар ва инвестиция фаолияти тўғрисида» [1] ги Қонуни қабул қилинди. Ушбу қонун, мавжуд қонун қабул қилингунча амалда бўлган инвестиция соҳасидаги барча қонунларни ўзида бирлаштириб, янги боб ва моддалар билан тўлдирилди. Масалан, қонуннинг 1-боб, 3-моддасида тўғридан-тўғри чет эл инвестицияларига таъриф берилди, 6-боб, 35-моддасида инвестицияга оид солиқ кредити тушунчаси киритилди.

Ривожланган давлатлар тажрибасидан маълумки, махсус иқтисодий зоналарни ташкил этиш орқали мамлакатнинг айрим ҳудудларига хорижий инвестицияларни муваффақиятли жалб этиш амалиётида ўз исботини топган. Эркин иқтисодий ҳудудлар фаолият юритаётган 123 та мамлакатлар орасида энг кўпи АҚШга тўғри келади. Масалан, ҳозирги кунда АҚШда 230 дан ортиқ уч турдаги: ташқи савдо, тадбиркорлик ва технологияларни жорий этиш ҳудудларини (технопарк) ўз ичига олган эркин иқтисодий ҳудудлар фаолият юритади. Осиё мамлакатлари орасида Хитой давлатини алоҳида айтиб ўтиш лозим, бугунги кунда 102 тадан ортиқроқ эркин иқтисодий ҳудудлар фаолият юритмоқда.

Хулоса

Бугунги кунда Республикамизда хорижий инвесторлар учун яратилган шарт-шароитлар, мавжуд инвестиция муҳити, хорижий инвестицияларни кафолатли ҳимоялаш механизмлари мамлакатнинг sanoat, қишлоқ хўжалиги, хизмат кўрсатиш ва бошқа соҳаларини ривожлантириш учун ташқи капиталдан етарлича фойдаланиш имконини бермайди. Шундан келиб чиқиб, миллий инвестиция дастурларини муваффақиятли амалга оширишда самарали давлат инвестиция сиёсатини ишлаб чиқишни, ҳудудий инвестиция муҳити жозибадорлигини оширишни ва хорижий инвестицияларни суғурта воситасида кафолатли ҳимоя қилишнинг мукаммал механизмларини яратишни тақозо қилмоқда.

Айни пайтда, Ўзбекистонда жозибадор инвестиция муҳити яратилган, деб айтиш бир мунча мураккаброқ, аммо, кўпчилик хорижий инвесторлар хорижий бизнес фаолиятини учун барқарор ривожланиш шарт-шароитлари мавжудлигини кўрсатади. Хорижий инвестицияларни жалб қилишдаги асосий тўсиқлар сифатида иқтисодиётдаги бюрократия ҳолатлари, кучли монополия, инвестиция низоларини ҳал этишда суд тизимидаги муаммолар, мавжуд қонунчиликка амал қилмаслик, коррупция ва жинойтчиликка қарши курашнинг самарасизлиги ҳамда етарлича ривожланмаган инфратузилмани санаб ўтиш мумкин.

Юқоридагилардан келиб чиқиб, давлатнинг инвестиция муҳитини яхшилаш борасидаги сиёсати қуйидаги, яъни: сиёсий барқарорликни таъминлаган ҳолда иқтисодиётни босқичма-босқич ривожлантириш, мулкчилик ҳуқуқини сўзсиз ҳимоялаш, жумладан, акция эгаларининг акционер жамиятлари бошқарувидаги ҳуқуқлари, ортиқча қоғозбозлик ва мажлисбозликни камайтириш, коррупцияга олиб келувчи ҳолатларни кескин

чеклаш, солиқ юкини босқичма-босқич камайтириш, бўлажак сармоядорлар назарида Ўзбекистон имиджини яхшилашга қаратилган тадбирларни амалга ошириш каби устувор йўналишларга қаратилиши лозим, деб ўйлаймиз

Шуни ҳисобга олиш керакки, инвесторнинг миллатидан қатъий назар инвестицияларнинг ягона қоидаларига риоя қилиш, истисно тариқасида қонун ҳужжатларида назарда тутилмаган имтиёзлар ва преференциялар бериш имкониятини яратиш ва бошқа омиллар инвестиция муҳити жозибadorлигини оширишнинг муҳим шартлари бўлиб қолмоқда. Қисқа муддатда маълум даражада махсус имтиёзларни тақдим этиш механизмлари умумий инвестиция муҳитининг жозибadorлигини оширишга ва номукамал қонунчилик базасининг камчиликларини ёпишни таъминлаб туради. Албатта, юқори технологияли ишлаб чиқариш ва қайта ишлаш саноатига қаратилган инвестицияларни устувор деб қараш керак. Ички бозорни тўйинтирган ҳолда, экспортга йўналтирилган ишлаб чиқаришга инвестицияларни жалб этиш тобора муҳим аҳамият касб этади, бу, ўз навбатида, миллий ишлаб чиқарувчи компанияларнинг ташқи бозорлардаги позицияларини юқори рақобатбардошлигини мустаҳкамлашга ёрдам беради.

Худудий инвестиция сиёсатини юритиш нуқтаи назаридан хорижий инвестициялар оқимини кўпроқ вилоятлар ва худудий туманларга йўналтириш мақсадга мувофиқдир. Субъектларга инвестицияларни жалб қилиш ва тартибга солиш масалаларида катта ваколатлар берилиши лозим. Мамлакатимизда хорижий инвестицияларни рағбатлантириш бўйича сиёсатни ишлаб чиқишда уч жиҳатни эътиборга олиш лозим:

давлат ва давлат органлари ваколатларини камайтириб, уларнинг бир қисмини қуйи даражага ўтказишни таъминлаш лозим;

қуйи худудлардаги президент вакиллари худудларнинг манфаатларини ҳисобга олган ҳолда тармоқ ва географик устуворликларини аниқлайди, кузатиб боради, барча бозор иштирокчилари учун ягона ўйин қоидаларига риоя қилишни таъминлаши керак;

жойлардаги ҳукумат субъектлари барча бозор иштирокчилари учун қонун ҳужжатларида назарда тутилган тузатишлар ва соддалаштиришга асосланган ягона ва қулай инвестиция режимини киритиши лозим. Бундай ўзгаришларнинг муҳим қисми билвосита эмас, туғридан-туғри тартибга солиш чоралари бўлиши керак.

Хорижий инвестиция иштирокидаги лойиҳаларнинг вилоят ва туман худудларида амалга оширилиши айнан шу худудларда инфратузилмани ривожлантиришга, худудда ишсизликни камайтиришга, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини кенг миқёсда қайта ишлаш саноатига асос солишда, бир сўз

билан айтганда, аҳоли даромадларини ошиши ва турмуш шароитларини яхшиланишига олиб келади.

Фойдаланилган адабиётлар

1. Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 25 декабрдаги ЎРҚ-598-сон “Инвестициялар ва инвестиция фаолияти тўғрисида”ги Қонуни. – – Фойдаланиш манбаи: – <https://lex.uz/docs/4664142>

2. Ўзбекистон Республикасининг 2019 йил 17 февралдаги ЎРҚ-604-сон “Махсус иқтисодий зоналар тўғрисида”ги Қонуни. – – Фойдаланиш манбаи: <https://lex.uz/docs/4737511>

3. Ўзбекистон Республикасининг 2016 йил 20 январдаги ЎРҚ-400-сон «Ўзбекистон Республикасининг Божхона кодексини тасдиқлаш тўғрисида»ги Қонуни. – Фойдаланиш манбаи: <https://lex.uz/docs/2876354>

4. Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёевнинг 2022 йил 20 декабрдаги Олий Мажлис ва Ўзбекистон халқига қилган мурожаати. – Фойдаланиш манбаи: <https://www.xabar.uz/jamiyat/shavkat-mirziyoyevning-oliy-majlis-va-ozbekiston-xalqi>

5. Бартенев С.А. История экономических учений: учебник: [для студентов высших учебных заведений, обучающихся по экономическим специальностям и направлениям] / С. А. Бартенев. – Москва: Магистр: Инфра-М, 2013. – 476 с.

6. Dictionary of Foreign Trade. by F.Henus Sec/ Ed. N4.,1947, P.387.

7. Ливенцев Н.Н. Международное движение капитала (инвестиционная политика зарубежных стран): учебник для вузов. – М.: Экономистъ, 2004. – С. 367.

8. Vahabov A.V., Hajibakiyev Sh.X., Muminov N.G. Xorijiy investitsiyalar. – Т.: Moliya, 2010. – В.328.

9. Ғозибеков Д.Ғ. Инвестицияларни молиялаштириш масалалари. – Т.: Молия, 2003.

10. Мустафакулов Ш.И. Инвестицион муҳит жозибаторлиги: назария, методология ва амалиёт. Монография. – Тошкент. Маънавият, 2017. – Б. 41.

11. Вахабов А.В., Хажибакиев Ш.Х., Муминов Н.Г. Хорижий инвестициялар: ўқув қўлланма. – Т.: Молия, 2010. – Б. 153.

12. Қўзиева Н.Р. Хорижий инвестиция иштирокидаги корхоналар фаолиятини рағбатлантиришнинг молия-кредит механизмларини такомиллаштириш йўналишлари. Иқт. фанлари доктори ... диссертация автореферати. – Тошкент. БМА, 2008. Б. 11.

13. Мировые инвестиции.// Деловой партнер Узбекистана. Ташкент, 2001, 1 февраль, №5 (352). – С. 3.

14. Доклад Всемирного банка / World Development Report 2011: A Better Investment Climate for Everyone (World Development Report) // The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. 2010.

15. <https://lex.uz/docs/173088>

16. <https://lex.uz/docs/3845273>